

13.

Soykütüksel bir çalışma, Foucault'ya göre, varoluşumuzun tarihsel koşullarını ortaya çıkarır ve böyle bir çalışmanın en önemli ögesi, nesnelere biçimlenme kurallarının arkeolojik çözümlemesini yapmış olmasıdır. Foucault daha önceden sabit/değişmez olarak düşünülmüş, bir bütün olarak dile getirilmiş her şeye karşı çıkar; varolandaki çeşitliliği, süreçlerin çeşitliliğini vurgular,

varolanların, karşılaştığımız olayların kaynaklarını gözden kaçırmadan, tarihsel koşullarını araştırır. Ancak, kaynak araştırma, asla şeylerin ve olayların ardında sonsuz

bir öz, töz arama biçiminde olmamaktadır. Soykütük araştırmacısı şeylerin tarihine geri

döndüğünde, onun kaynağında bozulmaz ve bozulmamış bir özün durmadığını, şeyler

arasında ihtilaf ve çeşitlilik olduğunu bulacaktır (Mahon 1992: 109). O halde soykütükçü, şeylerin orijinal bir özünü veya gizlenmiş tözlerini aramak yerine, onları

birbirinden ayıran detayları, durumları ve ilinekleri arayacaktır. Bunun tersi bir araştırmayı tarihçi değil, ancak bir metafizikçi yapabilir Foucault'ya göre. Soykütüksel bir araştırma metafizikten olduğu kadar geleneksel tarih yapma biçiminden de uzaktır. Geleneksel tarihin bakış açısı sonsuzdur, zaman dışıdır. Geleneksel tarihin bakış açısına göre, ezeli-ebedi hakikat düşüncesi, ruhun ölümsüzlüğü, bilincin her zaman kendisiyle özdeş olduğu fikri anlamlıdır. Soykütüğü ise “etkin

(effective) tarih”tir. Etkin tarih, mutlak üstüne çalışan metafizikten kaçınır, “ayrım”lara

vurgu yapar, devamlılık kategorilerinden, teleolojiden, kader fikrinden uzak durup

varlıktaki devamsızlığa ve varlığı biçimleyen koşullara önem verir. Nesnelere, öznelere,

kavramların, stratejilerin konumunu biçimleyen kurallarla genel olarak varlığı biçimleyen koşullara Foucault “tarihsel a priori” adını verir. Tarihsel a priori, önermelerin geçerli olma koşullarını vermez, önermeler için gerçekliğin koşullarını verir.

Tarihsel a priori, hiçbir zaman dile getirilemeyecek hakikatlerle ya da asla deneylenemeyecek durumlarla ilgilenmez, onun ilgilendiği, verilmiş ve gerçekten dile getirilmişler hakkındadır. Bunu yaparken aslında arkeoloji

yaptığını söyler Foucault. Böyle bir çalışma tüm bu bütünsel kavramları ortaya çıkaran koşulları soruşturup eleştirir.

Foucault şimdinin tarihini yazmakla ilgilenmektedir. Ona göre geçmişte ortaya çıkmış disiplinleri, şimdiki durumumuzdan hareketle anlarız. Bu olanağı bize veren

tarihsel araştırma olarak soykütüğü, kendimizi kurmamızı, eyleyen, düşünen, konuşan

özneler olarak kendi bilincimize varmamızı sağlar. Eleştiri de, tıpkı Nietzsche'deki gibi,

soykütüksel bir niteliktedir: yani, geleceğe dönük/yönelmiş tarihtir. Hegel'in tarih anlayışını reddederken, Foucault'nun Nietzsche'nin izinden gittiğini, Foucault'nun Nietzsche'den devşirdiği bir tarih anlayışını kullandığını kabul

eden Michael Mahon'a göre, Nietzsche ve Foucault'nun tarih anlayışları şu bakımlardan

aynı yerdedir: Her iki düşünür de tarihi olayları açıklarken soykütüksel eleştiriye kullanmışlardır, her ikisi de kültürün sorgulanmamış öncüllerine eğilmişlerdir.

Hegel'in

251

Tarih Anlayışları Bakımından G.W.F. Hegel, F. Nietzsche ve M. Foucault tersine, tarihte bir amaçlılık olduğu fikrine karşıdır. Tarihte bir kavram, değer, yeni

amaçlar sistemi ışığında sürekli olarak yeniden yorumlanır sadece. Herşeyin akla dayalı

olması gerektiği türünden bir Sokratik maksim fikri reddedilir. Hegelci diyalektiğin

bütünleştirici ve normalleştirici eğilimlerini reddederler. Bunun yerine, her ikisi de

(görünüştaki) özdeşlikteki "ayrım"a, "fark"a dikkat çeker.

Soykütüğü, Nietzsche ve Foucault'ya göre, "beden üzerine çözümleme yapar".

Bu bakımdan, Nietzsche'nin soykütüğü kavramının felsefeden çok psikolojiye yakın

olduğu söylenebilir.

Hem Foucault hem de Nietzsche için felsefe dioniziktir. Bu, ikisinde de şimdinin

tarihini yapmaya karşılık gelir. Nietzsche bununla ilgili olarak, Eski Yunan

kültürüyle

ilgili pratik ve tarihsel bir çalışma yapar; çünkü ona göre, modern Avrupa Kültürü'nü

ortaya çıkararak koşullar Eski Yunan'dan kaynaklanır. Aynı durum Foucault'nun tarihsel

çalışmaları için de sözkonusudur. Şimdinin tarihini inceleyen bir soykütükçü, aslında

bizi belirleyen koşulları araştırır. Soykütüğü, geleceğe dönük bir tarihtir. Nietzsche,

yaşamı zenginleştirecek olanakları araştıran bir soykütüğü yapmayı amaçlamıştır.

Foucault da kendi araştırmasına buna benzer bir amaç yüklemiştir. Böylelikle Nietzsche, eleştirinin ilk basamağına hangi değerlerin hangi koşullarla ilgili olduğuyla

ilgili bir çalışmayı, ikinci basamağına ise bu değerlerin yaşamla bağlarını sorgulamayı

yerleştirmiştir. Foucault da bu tür bir çalışma yapmış ve öncelikle önermelerin ve

deneyimlerimizin varoluş koşullarına bakmış, sonra da bunları sorgulamaya, gerekliyse

kullanmamayı önerip yeni olanaklara kapı aralamıştır.

Her ikisinin tutumu da radikaldir, ancak saldırgan bir skeptisizm değildir.

Tarihte

bir neden aramaya karşıdırlar. Her kavramı, değeri, eylemi, yeni amaçlar doğrultusunda

yeniden ve sürekli yorumlama konusu yapmaktan yanadırlar.